

ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ЗАХВОРЮВАННЮ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ В УКРАЇНІ

Грудень 2017

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України

вул. Велика Житомирська, 11, офіс 620

01025, м. Київ, Україна

тел. +38 044 255 92 31

info@feao.org.ua

www.feao.org.ua

www.facebook.com/feao.vru/

У публікації проаналізовано законодавче регулювання реалізації заходів протидії захворюванню на туберкульоз та визначено основні проблеми, які виникають у процесі їх фінансування. Об'єкт дослідження – виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012–2016 рр. Окрім того, коротко проаналізовано обсяги та елементи витрат бюджетної програми МОЗ КПКВК 2301180 «Санаторне лікування хворих на туберкульоз та дітей і підлітків з соматичними захворюваннями» у 2016–2017 рр.

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України створено в рамках проекту, що імплементується консорціумом партнерів, адмініструється Вестмінстерською фундацією за демократію (WFD) та фінансується програмою «Підтримка реформи управління державними фінансами» Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини (BMZ) та Міністерства Великобританії з питань міжнародного розвитку (DfID).

Завдання Офісу полягає в посиленні ефективності та якості економічного й фінансового законодавства, яке розробляє й ухвалює Верховна Рада України, та підвищенні рівня використання наявної в Україні фінансової інформації для здійснення ефективного нагляду за діяльністю уряду.

Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук тексту необхідно отримати напряму від власників прав.

Підготували: Віктор Мазярчук, к. е. н. Діна Серебрянська, Роман Слободян.

Думки, висловлені в матеріалах автора (ів), необов'язково відображають точку зору ОФЕА, його працівників або представників наглядової ради.

Автор не є співробітником, не консультує, не володіє акціями та не отримує фінансування від жодної компанії чи організації, яка мала б користь від цього матеріалу, а також жодним чином з ними не пов'язаний.

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2017

ВСТУП

У травні 2014 року Всесвітня асамблея охорони здоров'я (м. Женева, Швейцарія) схвалила Глобальну стратегію «Покласти край туберкульозу» на 2016–2035 рр., мета якої – подолання існуючих перешкод у боротьбі з туберкульозом, мультирезистентним туберкульозом і коінфікуванням ВІЛ/ТБ, підведення підсумків реалізації глобального плану «Зупинити туберкульоз», що був розроблений Стратегічною робочою групою ВООЗ з туберкульозу та погоджений усіма країнами-членами ВООЗ і впроваджувався з 2005 по 2015 рр.

Головним завданням нової Глобальної стратегії ВООЗ з протидії туберкульозу до 2035 року є звільнення світу від туберкульозу з досягненням нульового рівня захворюваності, смертності та страждань від цієї хвороби.

Питання протидії туберкульозу¹ в Україні – один з пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я і соціального розвитку та предмет міжнародних зобов'язань. У 2014 році Україна вперше ввійшла до п'яти країн світу з найвищим тягарем мультирезистентного туберкульозу². Особливо загрозливим є несвоєчасне звернення хворих за медичною допомогою, пізні виявлення та поєднання з формами ВІЛ, що обумовлює високий рівень смертності.

У 2016 році захворюваність на туберкульоз становила приблизно 91–100 тис. осіб (67,6 осіб на 100 тисяч населення), тоді як за оперативною інформацією станом на 24.02.2017 р. фахівцями фтизіатричної служби України до відповідного Реєстру введено 261 045 випадків захворювань, з них закладами, що перебувають у підпорядкуванні Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), – 254 087, Міністерства юстиції України – 6 717, Міністерства оборони України – 123, Інституту фтизіатрії та пульмонології ім. Яновського НАМН України – 118³.

Високий рівень захворюваності та поширення мультирезистентного туберкульозу зумовлені несвоєчасним виявленням і неналежним лікуванням хворих на заразну форму туберкульозу, недостатнім фінансуванням, кадровою кризою, недосконалістю лабораторної мережі з мікробіологічної діагностики туберкульозу, низькою мотивацією населення до своєчасного звернення за медичною допомогою та недостатнім доступом вразливих верств населення до медичних послуг.

Світовий досвід свідчить, що для усунення проблем, пов'язаних з туберкульозом, необхідно забезпечити реалізацію державної політики у сфері профілактики, своєчасного виявлення та лікування хворих шляхом об'єднання зусиль органів державної влади та громадськості.

¹ Туберкульоз – інфекційне захворювання, без лікування може бути смертельним. Найчастіше при туберкульозі уражені легені, також може розвиватися патологічний процес в інших органах і тканинах.

² Мультирезистентний туберкульоз – форма туберкульозу, резистентна (стійка) до щонайменше двох найбільш ефективних протитуберкульозних препаратів (ізоніазид та рифампіцин). Це означає, що зазначені антибіотики не будуть ефективно діяти та вбивати бактерію.

³ Отримано 09.12.2017 р. з: https://phc.org.ua/pages/diseases/tuberculosis/register_of_patients.

1. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ЗАХВОРЮВАННЮ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ В УКРАЇНІ

Епідемія захворювання на туберкульоз офіційно визнана в Україні ще з 1995 року. За період 1999–2016 рр. органи державної влади (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство охорони здоров'я України) ухвалили численну кількість нормативно-правових актів щодо боротьби з туберкульозом (детальніше можна ознайомитися за посиланням⁴).

Загальнонаціональний рівень

Ключові керівні документи з протидії епідемії туберкульозу в Україні на сьогодні:

- Закон України «Про протидію захворюванню на туберкульоз»;
- Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»;
- Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»;
- Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми протидії захворюванню на туберкульоз у 2007–2011 роках»;
- Закон України «Загальнодержавна соціальна цільова програма протидії захворюванню на туберкульоз на 2012–2016 роки»;
- Закон України «Про ратифікацію Угоди про позику між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку» (Проект «Контроль за туберкульозом та ВІЛ/СНІДом в Україні»);
- Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»;
- Указ Президента України №643 «Про Національну програму боротьби із захворюванням на туберкульоз на 2002–2005 роки» та інші⁵.

Окрім цього, слід відзначити, що в 2016 році розроблено проект Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2017–2021 роки⁶. 7 листопада 2017 року на засіданні Комітету ВРУ з питань охорони здоров'я⁷ було винесено питання розгляду проекту Концепції, і народні депутати одноголосно його підтримали. На сьогодні представлений проект Концепції узгоджений із зацікавленими органами влади — Міністерством фінансів України (далі – Мінфін України), Міністерством економічного розвитку

⁴ Єдиний збірник нормативно-правових та нормативних актів у сфері протидії туберкульозу в Україні // Благодійна організація «Фундація «Громадський рух «Українці проти туберкульозу». Отримано 05.12.2017 р. з: <http://www.stoptb.org.ua/index.php/normatyvna-baza-tb>.

⁵ Детально перелік нормативно правових актів, які регулюють це питання, представлено за посиланням. Отримано 09.12.2017 р. з: https://phc.org.ua/pages/diseases/tuberculosis/guiding_documents.

⁶ На фінансування заходів загальнодержавної програми передбачено близько 3 млрд грн з державного бюджету. Окрім того, є можливість отримати грант Міжнародного глобального фонду розміром близько 58 млн дол. США.

⁷ Засідання Комітету ВРУ з питань охорони здоров'я / Офіційний сайт Верховної Ради України. Отримано 08.12.2017 р. з: <http://rada.gov.ua/print/150790.html>.

і торгівлі України. МОЗ України вже готує пакет документів для погодження в Міністерстві юстиції України, щоб потім передати його на розгляд Уряду⁸.

Загальнонаціональний рівень

Розпорядженням КМУ №248-р від 22.03.2017 р. схвалено Стратегію забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДу на період до 2020 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації⁹. Мета документа – посилення спроможності держави ефективно впроваджувати пріоритетні заходи для подолання епідемії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу без припинення здійснення таких заходів чи погіршення якості їх виконання в умовах поступового переходу з 2017 року від фінансування за рахунок коштів донорів (переважно Глобального фонду) до фінансування з державного та місцевих бюджетів.

Стратегією передбачено розроблення та затвердження обласних та міста Києва регіональних стратегій забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, у тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДу в другому кварталі 2017 року.

Міжнародна допомога

У грудні 2014 року Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією (далі – Глобальний фонд) схвалив консолідовану заявку Національної ради з питань протидії туберкульозу і ВІЛ-інфекції/СНІДу щодо отримання в 2015–2017 рр. міжнародної допомоги за компонентами «ВІЛ/СНІД» і «Туберкульоз». Оскільки Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2017–2021 рр. не ухвалена, то в 2017 році фінансування таких заходів частково здійснюється на основі вищезазначеної заявки (запланований обсяг у 2017 році – 8,3 млн дол. США). Проте для лікування хворих на мультирезистентний туберкульоз Глобальний фонд не передбачає виділення коштів у 2017 році – усі витрати на лікування цієї категорії хворих покладено на державний бюджет.

На 2018–2020 рр. Глобальний фонд ухвалив рішення виділити Україні близько 120 млн дол. США на продовження фінансування програми з протидії туберкульозу та ВІЛ/СНІДу¹⁰.

⁸ К. Горбунова. Рішення прийнято: відбулося засідання парламентського Комітету з питань охорони здоров'я // Газета «Аптека». – №44 (1115) від 13 листопада 2017 року. Отримано 08.12.2017 р. з: <http://www.apteka.ua/article/433539>.

⁹ Розпорядження КМУ №248-р «Про схвалення Стратегії забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДу на період до 2020 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 22.03.2017 р. Отримано 05.12.2017 р. з: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248-2017-%D1%80>.

¹⁰ А. В. Устинов. Глобальний фонд продовжить фінансування програми з протидії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу в Україні // Український медичний часопис. – 20.12.2016 р. Отримано 05.12.2017 р. з: <http://www.umj.com.ua/article/103312/globalnij-fond-prodovzhit-finansuvannya-programi-z-protidii-vil-snidu-ta-tuberkulozu-v-ukrayini>.

2. РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ПРОТИДІЇ ЗАХВОРЮВАННЮ НА ТУБЕРКУЛЬОЗ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

КПКВ 2301400 «Загальнодержавна цільова соціальна програма протидії захворюванню на туберкульоз на 2012–2016 роки»

Стратегічна ціль бюджетної програми – підвищення якості та ефективності медичної допомоги.

Мета бюджетної програми – збереження та зміцнення здоров'я, профілактика захворювань, зниження захворюваності, інвалідності, смертності населення, підвищення якості та ефективності надання медичної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і захисту прав громадян на охорону здоров'я.

Завдання бюджетної програми – забезпечення закладів охорони здоров'я лікарськими засобами, імунобіологічними препаратами, медичними виробами та лікувальним харчуванням.

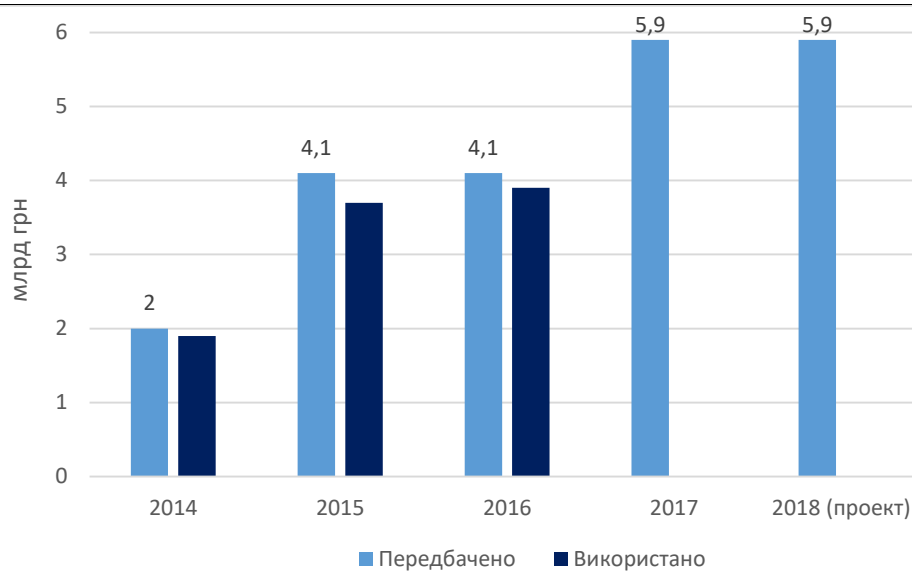
Бюджет програми на закупівлю лікарських засобів, імунобіологічних препаратів (вакцин), медичних виробів, інших товарів та послуг – 5,9 млрд грн у 2017 році.

Рис. 1.

Витрати бюджетної програми*, млрд грн.

Джерело:

Закон України Про Державний бюджет України на відповідний рік

Примітка: у Державному бюджету на 2017 та 2018 року дана бюджетна програма мала назву «Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру».

У 2017 році за рахунок цієї бюджетної програми передбачено такі видатки, пов'язані з лікуванням туберкульозу:

- закупівля медикаментів для лікування туберкульозу – 496 млн грн;
- закупівля тестів, витратних матеріалів для лікування туберкульозу – 56 млн грн.

За рахунок цих заходів передбачається пролікувати на туберкульоз 48 061 пацієнта (1-4 категорії).

Передбачається, що ці заходи призведуть до зниження на 1% показника рівня смертності від туберкульозу. Окрім цього, витрати покривають 95% рівня забезпечення лікарськими засобами хворих на туберкульоз (з урахуванням динамічного запасу протитуберкульозних препаратів).

Визначення ефективності бюджетної програми в 2012–2016 рр. проводила Рахункова палата України¹¹. Короткий огляд результатів аудиту¹² представлено в додатку 1. За висновками Рахункової палати, МОЗ України як державний замовник та відповідальний виконавець програми не забезпечило належне виконання її заходів та досягнення запланованих результатів. Як наслідок, кошти державного бюджету, виділені на реалізацію програми, використовувалися непродуктивно, неекономно та нерезультативно. Усього на її виконання було спрямовано понад 3,2 млрд грн, з них:

- 2,1 млрд грн – бюджетні кошти;
- 1,1 млрд грн – міжнародна допомога.

Проте майже 82% заходів програми, дія якої закінчилася станом на 01.01.2017 р., реалізовані частково або не виконані взагалі.

Аудит, проведений Рахунковою палатою, дозволив виокремити проблеми фінансування заходів протидії захворюванню на туберкульоз у межах виконання програми, їхній перелік наведено нижче.

1. За бюджетною програмою МОЗ України включено видатки на 440 млн грн за відсутності детальних розрахунків та економічних обґрунтувань. Як наслідок, воно всупереч вимогам ст. 35 Бюджетного кодексу України не забезпечило достовірності поданих у цих роках до Мінфіну України бюджетних запитів.

2. Визначена загальна сума з державного бюджету на придбання протитуберкульозних препаратів, тестів, витратних матеріалів для діагностики туберкульозу та відповідного обладнання не відображає реальної потреби в коштах на придбання лікарських засобів, тестів, витратних матеріалів і обладнання, оскільки програма не враховує зростання цін, знецінення гривні та інші інфляційні чинники.

3. Заплановані МОЗ України і Мінфіном України в 2015–2016 рр. обсяги видатків на закупівлю медикаментів для лікування туберкульозу не забезпечили створення їх річного резервного запасу і становили відповідно 70% та 58% від обрахованої підрозділами з питань охорони здоров'я обл(міськ)держадміністрацій потреби.

¹¹ Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на здійснення заходів Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012–2016 роки. Затверджено рішенням Рахункової палати №9-1 від 11.04.2017 р.

¹² Р. Слободян. Основні висновки звіту Рахункової палати про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету для протидії захворюванню на туберкульоз / Офіс з фінансового та економічного аналізу у ВРУ. Отримано 07.12.2017 р. з: <https://feao.org.ua/news/accounting-chamber-tuberculosis/>.

4. Відсутній належний рівень співпраці між МОЗ України та обл(міськ)держадміністраціями. Як наслідок, МОЗ України не володіє інформацією про:

- недостатній рівень фінансового забезпечення потреби в коштах місцевих бюджетів на реалізацію заходів програми (у 2016 році вона була забезпечена лише на 13%);
- недостатній рівень виділених коштів у регіонах України в 2013–2015 рр. для повноцінного харчування хворих на туберкульоз у протитуберкульозних закладах та незабезпеченість укомплектованим майном відповідно до табеля оснащення всіх закладів охорони здоров'я, що надають послуги хворим на туберкульоз (у 2016 році укомплектовано лише 57% закладів);
- недостатню кількість по регіонах України закладів первинної лікувально-профілактичної допомоги та їх невідповідність вимогам інфекційного контролю (у 2016 році виконання від визначеної норми становить 72%).

5. Планування МОЗ України бюджетних асигнувань на закупівлю медикаментів для лікування туберкульозу і тестів, витратних матеріалів для його діагностики здійснено з порушенням бюджетного законодавства. Через відсутність контролю з боку МОЗ за змістом поданих у 2015–2016 рр. структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обл(міськ)держадміністрацій заявок не забезпечена рівність доступу населення до діагностики та лікування туберкульозу.

6. У 2016 році обсяг замовлених структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обл(міськ)держадміністрацій до закупівлі лікарських засобів для лікування туберкульозу на 7,8 млн грн менший, ніж обсяг коштів, передбачений МОЗ України. МОЗ України не вжито заходів з перерозподілу цих коштів між адміністративно-територіальними одиницями України з метою забезпечення їх ефективного використання.

7. МОЗ України не забезпечило прозорості та прийняття своєчасних рішень при виконанні умов Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні (далі – ПРООН) для закупівель протитуберкульозних препаратів.

8. Відбулося невиконання ПРООН умов Договору №1 у частині своєчасного постачання ліків за бюджетні кошти. Станом на 01.01.2017 р. ПРООН не було поставлено матеріальних цінностей на загальну суму 32 млн грн і станом на 01.03.2017 р. – на 17 млн грн. Аудит встановив, що ПРООН на 180 млн грн (85% від загальної суми попередньої оплати) порушено умови Договору №1 у частині постачання медикаментів для лікування хворих на туберкульоз і тестів та витратних матеріалів для діагностики туберкульозу протягом шести місяців з дня попередньої оплати¹³, що призвело до затримки постачання цих препаратів до закладів охорони здоров'я.

¹³ Договір №1/51 щодо надання послуг з організації та проведення процедур закупівель МОЗ України за напрямками використання бюджетних коштів у 2016 році за бюджетною програмою 2301400 підписаний МОЗ України з ПРООН лише 11.10.2016 р. (з додатками №1 і №2). Умовами договору передбачена попередня оплата в доларах США розміром 100% на строк не більше дванадцяти місяців. Наприкінці 2016 року МОЗ перерахувало ПРООН валютні кошти, еквівалентні 229,1 млн грн.

9. МОЗ України не забезпечено здійснення щоквартального моніторингу рівня забезпечення закладів охорони здоров'я медикаментами для лікування хворих на туберкульоз і витратними матеріалами для його діагностики. Як наслідок, через закінчення терміну придатності не використано медикаментів для лікування хворих на туберкульоз на 1,3 млн грн, а кошти державного бюджету, виділені на лікування цієї категорії хворих, використано непродуктивно, тобто втрачено. Фактично державі завдано збитків на вказану суму, а хворі не отримали необхідного лікування.

10. МОЗ України не забезпечує належного функціонування системи внутрішнього контролю за використанням бюджетних коштів. Питання виконання заходів протидії захворюванню на туберкульоз і використання коштів на це в 2015–2016 рр. на засіданнях Колегії МОЗ України не розглядалося. Структурними підрозділами МОЗ України, у тому числі управлінням внутрішнього аудиту, не забезпечено належного виконання покладених на них повноважень у частині здійснення внутрішнього контролю за використанням бюджетних коштів.

11. Через відсутність належної співпраці МОЗ України із Центром громадського здоров'я МОЗ України і закладами охорони здоров'я не забезпечено раціональне використання лікарських засобів, закуплених за рахунок коштів міжнародної допомоги та отриманих як гуманітарна допомога. Як наслідок, Україна втратила лікарські засоби для лікування хворих на туберкульоз загалом на 3,4 млн грн. Також через прорахунки Центру при визначенні потреби в лікарських засобах для лікування хворих на мультирезистентний туберкульоз та обмежений термін їх придатності існує ризик невикористання лікарських засобів на 21 млн грн. За зберігання лікарських засобів після закінчення терміну придатності за рахунок коштів, виділених Україні Глобальним фондом, уже сплачено 91 тис. грн. Для їх знищення необхідно за розрахунками близько 84 тис. грн.

12. МОЗ України і Центром громадського здоров'я МОЗ України не забезпечено належного функціонування всіх модулів Реєстру відповідно до переліку, визначеного в наказі МОЗ №818 від 19.10.2012 р. Не забезпечено належного ведення модуля «Препарати» Реєстру. Дані Реєстру про залишки препаратів лише на 40% збігаються з інформацією закладів на паперових носіях, про фактичне використання препаратів – на 27%. Тому дані цього модуля не використовуються для проведення розрахунку потреби в препаратах.

[КПКВК 2301180 «Санаторне лікування хворих на туберкульоз та дітей і підлітків з соматичними захворюваннями»](#)

Стратегічна ціль бюджетної програми – підвищення рівня здоров'я, тривалості життя населення та зниження рівня захворюваності.

Мета бюджетної програми – забезпечення гарантій доступу до високоякісної медичної допомоги для громадян з надання спеціалізованого санаторного лікування.

Завдання бюджетної програми:

- забезпечення санаторно-курортним лікуванням хворих на туберкульоз усіх вікових груп населення;

- забезпечення санаторно-курортним лікуванням дітей та підлітків з хронічними захворюваннями, які перебувають на диспансерному обліку, у першу чергу дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, дітей із малозабезпечених і багатодітних сімей.

Бюджет програми в 2017 році передбачено на рівні 391 млн грн. Проте слід відзначити, що на санаторне лікування хворих на туберкульоз буде направлено тільки 212 млн грн.

Рис. 2.

Витрати бюджетної програми, млн грн.

Джерело:

Закон України Про Державний бюджет України на відповідний рік

У таблиці 1 представлені дані про видатки за кодами економічної класифікації видатків за цією бюджетною програмою, визначені бюджетним запитом на 2017 рік. Проте, порівнюючи суми розподілу коштів між двома складовими програми – видатками на туберкульоз та лікування дітей і підлітків соматичними захворюваннями – у бюджетному запиті та паспорті бюджетної програми на 2017 рік, можна стверджувати про можливе незначне (у межах 10%) відхилення в сумах. Загальна сума видатків не змінилася, змінився перерозподіл на користь видатків на туберкульоз.

У 2017 році цією бюджетною програмою фінансувалися 14 установ, у яких працює 3 896 осіб (у т. ч. 2 058 осіб у туберкульозних санаторіях) та знаходиться 4 145 ліжок, з яких 2 435 – у туберкульозних санаторіях.

Середні витрати на один ліжко-день у туберкульозних санаторіях у 2017 році становлять 276 грн, тоді як завантаженість ліжкового фонду – 315 днів на рік. Середня тривалість перебування в санаторії одного пацієнта скоротилася: у 2016 році – 35 днів, а у 2017 році – 34 дні.

Видатки бюджетної програми КПКВК 2301180 «Санаторне лікування хворих на туберкульоз та дітей і підлітків з соматичними захворюваннями»¹⁴

млн грн

КЕКВ	Показники	2016 факт	2017 затверджено	2018 план	2019 план	2020 план
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату (2110+2120)	176	248	279	308	330
2200	Використання товарів і послуг, у т. ч.:	144	138	147	151	154
2270	• оплата комунальних послуг та енергоносіїв;	48	54	59	63	67
2282	• окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	0	0,1	0,2	0,2	0,2
2700	Соціальне забезпечення	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9
2800	Інші поточні видатки	1,1	1,0	1,3	1,3	1,3
3100	Придбання основного капіталу	0,7	0,7	1,7	1,7	1,7
	Усього:	324	391	431	464	490

Рахункова палата в 2013 році підготувала Звіт про результати аудиту використання коштів державного бюджету, виділених МОЗ України, та гуманітарної допомоги громадських організацій на виконання заходів з профілактики та лікування захворювань на туберкульоз¹⁵ у 2011–2012 рр. Колегія Рахункової палати за результатами розгляду матеріалів аудиту зробила висновки, подані нижче.

1. МОЗ України в 2011–2012 рр. не забезпечило ефективного використання коштів державного бюджету, виділених на виконання заходів з профілактики та лікування захворювань на туберкульоз. Через відсутність належної співпраці МОЗ України як державного замовника державних цільових програм щодо подолання епідемії туберкульозу з Державною службою України з питань протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями, які виконують відповідні заходи коштом місцевих бюджетів, та Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні, не забезпечено дієвої координації їх виконання.

2. Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність центральних органів виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері протидії соціально небезпечним захворюванням, недосконалі. Законом України «Про протидію захворюванню на туберкульоз» не визначені повноваження інших, окрім МОЗ України, центральних органів виконавчої влади, які реалізують державну політику у сферах санітарного та епідемічного благополуччя населення, контролю якості та безпеки лікарських засобів, протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань.

¹⁴ Бюджетні запити МОЗ України на 2018–2020 рр.

¹⁵ Отримано 09.12.2017 р. з: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741950/Tuberkulez_2013.pdf.

3. Порушенням вимог ст. 35 Бюджетного кодексу України бюджетний запит на 2011 рік сформовано МОЗ України за відсутності детальних розрахунків та обґрунтувань обсягів видатків на закупівлю медикаментів для лікування туберкульозу, тестів, туберкуліну і витратних матеріалів для його діагностики.
4. Паспорти бюджетних програм 2301370 і 2301400 затверджені спільним наказом МОЗ України та Мінфіну України №228/530 від 20.04.2011 р. і №174/372 від 19.03.2012 р. з порушенням вимог ст. 20 Бюджетного кодексу України. Затверджені в паспортах бюджетних програм на 2011 і 2012 рр. результативні показники не забезпечують визначення рівня досягнення поставленої мети та виконання завдань бюджетної програми щодо заходів з профілактики та діагностики туберкульозу.
5. Неefективні управлінські рішення МОЗ призвели до несвоєчасного проведення процедур закупівель протитуберкульозних препаратів і виробів медичного призначення для діагностики туберкульозу, що одночасно з необґрунтованим продовженням термінів постачання вказаних товарів стало причиною недостатнього забезпечення ними регіональних органів охорони здоров'я: у 2011 році на рівні 8–24%, у 2012 році – 60–75%.
6. Представниками власників реєстраційних посвідчень пропонується включення до Реєстру оптово-відпускних цін на лікарські засоби, що можуть закуповувати заклади й установи охорони здоров'я, які повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів, цін на препарати, що в 2–9 разів перевищують ціни, за якими фактично здійснюється торгівля.
7. Через недостатній контроль з боку МОЗ України за забезпеченням регіональних закладів охорони здоров'я протитуберкульозними препаратами за рахунок коштів держбюджету та їх розподілом в окремих регіональних закладах охорони здоров'я утворилися залишки протитуберкульозних препаратів, що забезпечать їх потребу на 3–6 років, але водночас, враховуючи терміни придатності, не можуть бути використані, тоді як в інших регіонах ці препарати відсутні.
8. За відсутності належного контролю МОЗ України та МОЗ АР Крим Кримська республіканська установа «Протитуберкульозний диспансер №1», порушуючи Постанову Кабінету Міністрів України №765 від 15.07.1997 р., упродовж 4,5 років діє без акредитаційного сертифіката.
9. За відсутності належного контролю з боку МОЗ України за використанням закуплених у 2010 році наборів для діагностики туберкульозу управлінням охорони здоров'я та курортів Вінницької облдержадміністрації із 600 наборів, отриманих 20.12.2010 р., через неможливість їх використання у зв'язку з обмеженим терміном придатності повернуто до ДП «Укрвакцина» 360 наборів, які надалі не були розподілені і в листопаді 2011 року списані з обліку ДП «Укрвакцина».
10. За відсутності ефективного управління МОЗ України коштами державного бюджету на закупівлю протитуберкульозних препаратів і витратних матеріалів відкриті асигнування наприкінці 2011–2012 рр. на 8,5 млн грн не використані. Водночас препарати для проведення туберкулінодіагностики у дітей, на які в 2011 році планувалося використати 1,1 млн грн, не закуповувалися. Загалом МОЗ України із порушенням чинного законодавства заплановано 175 млн грн, спрямованих на закупівлю протитуберкульозних препаратів і виробів медичного

призначення для діагностики туберкульозу, з них використано неефективно – 8,9 млн грн, у тому числі коштів держбюджету 2008 року – 1,8 млн грн. Через неефективні управлінські рішення МОЗ України 8,5 млн грн до кінця 2011–2012 рр. не були використані.

Основні висновки звіту Рахункової палати про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету на здійснення заходів протидії захворюванню на туберкульоз у 2012–2016 рр.

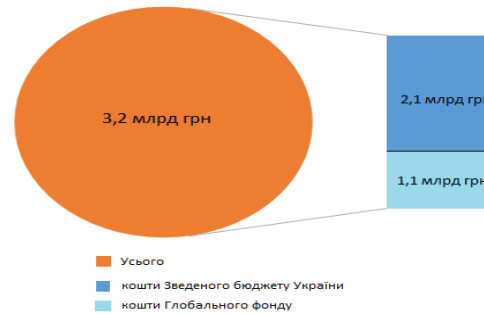
Предмет аудиту:

- кошти державного бюджету України, виділені у 2015–2016 рр. за КПКВК 2301400 «Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру, в тому числі на придбання цифрових мамографів та ультразвукових діагностичних приладів вітчизняного виробництва»;
- нормативно-правові акти;
- бюджетна та інша звітність; первинні документи та документи бухгалтерського обліку; бюджетні запити, кошториси, паспорти бюджетної програми, звіти про їх виконання та інші документи об'єктів аудиту.

Об'єкти аудиту: Міністерство охорони здоров'я України, Державне підприємство для постачання медичних установ «Укрмедпостач», Державне підприємство «Укрвакцина», Державна установа «Центр громадського здоров'я».

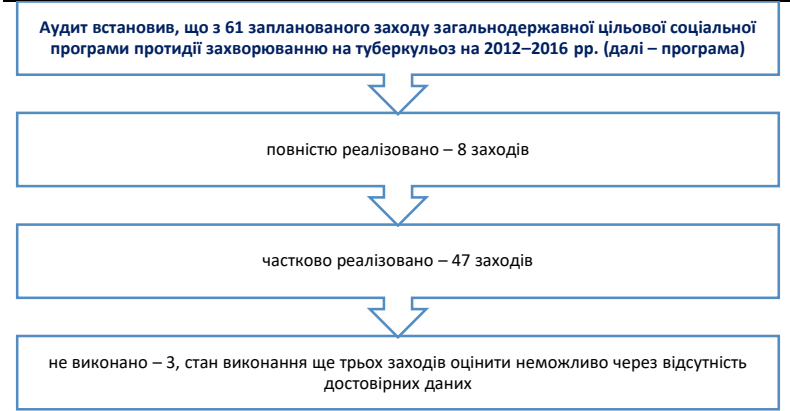
Період аудиту: 2015–2016 рр.

Обсяг виділених коштів на реалізацію заходів протидії захворюванню на туберкульоз у 2012–2016 рр.

Джерела фінансування	тис. грн	% від загальної суми
Кошти Державного бюджету України	1 033 415,6	31,8
Кошти Глобального фонду	1 052 346,9	32,4
Кошти місцевих бюджетів	1 103 296,3	34
Інші джерела надходжень	60 628,8	1,8
Усього	3 249 687,6	100

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ, ВИЯВЛЕНІ РАХУНКОВОЮ ПАЛАТОЮ ПІД ЧАС АУДИТУ

- Основні порушення, здійснені МОЗ:**
- не забезпечило належного виконання заходів та досягнення запланованих результатів;
 - не вжило відповідних заходів для затвердження концепції і розроблення проекту нової загальнодержавної програми;
 - не встановило порядку проведення хіміопрофілактики для дітей, інфікованих мікобактеріями туберкульозу;
 - не розробило і не затвердило уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги дітям, хворим на туберкульоз;
 - не забезпечило прозорості процесу відбору організацій для здійснення закупівель.

Результати лікування нових випадків туберкульозу легень у 2015–2016 рр.

Відсоток хворих з невдалим і перерваним лікуванням протягом останніх років зростає. У 2016 році показник успішного лікування серед нових випадків легеневого туберкульозу був на 4% менший за передбачений програмою та на 9% – за рекомендований ВООЗ.

РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕНОГО АУДИТУ

- розробити і подати на розгляд Верховній Раді України нову загальнодержавну цільову програму протидії захворюванню на туберкульоз;
- доручити Міністерству охорони здоров'я України розробити заходи щодо усунення недоліків і порушень у роботі з протидією туберкульозу;
- прискорити розроблення та затвердження уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної та третинної медичної допомоги дітям, хворим на туберкульоз;
- затвердити порядок проведення хіміопрофілактики туберкульозу для дітей та інфікованих мікобактеріями туберкульозу;
- ужити заходів щодо перегляду умов договорів, укладених з ПРООН, передбачивши її відповідальність за порушення термінів постачання;
- забезпечити своєчасне визначення спеціалізованих організацій, які будуть здійснювати закупівлі лікарських засобів та виробів медичного призначення та прозорість цього процесу;
- запровадити дієву систему внутрішнього контролю за використанням коштів державного бюджету;
- припинити практику порушень вимог бюджетного законодавства при складанні проектів кошторисів і формуванні бюджетних запитів.

ЗАПИТАННЯ ОФІСУ З ФІНАНСОВОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ВРУ ДО УРЯДУ УКРАЇНИ

Які причини того, що протитуберкульозні лікарські препарати, закуплені за кошти державного бюджету (на 1,3 млн грн), не реалізовувалися на ринку, що і призвело до закінчення терміну їх придатності?

Чому внаслідок бюрократії та довготривалого внесення змін до нормативної бази договір з ПРООН був укладений лише наприкінці року, що призвело до затримок постачання лікарських засобів і витратних матеріалів?

Чому після закінчення терміну дії програми МОЗ не вжило відповідних заходів для затвердження концепції і розроблення проекту нової загальнодержавної програми протидії захворюванню на туберкульоз?

